

сказываться на результатах обучения, превращаясь в информационный шум.

Ключевые слова: обучение, мотивация, обучающие воздействия, информационно-коммуникационные технологии, электронные средства обучения.

Lapinsky V. V., Regeylo I. Y. Motivation Learning Activities by Applying Electronic Tools of Educational Purpose

In the article, results of the study covering effects of information and communication technologies use on students' motivation to learning are presented. Monitoring of students' learning activities by way of measurement of voluntary attention duration as the research method is used. It is shown that the use of information and communication technologies increases the duration of voluntary attention. The combined use of educational-purpose electronic means and traditional organizational forms and methods of active learning has a positive effect on the motivation of students' apprehension of educational material, encourages their active cognition. However, an excessive use of information and communication technologies can negatively affect learning results due to their transformation into data noise.

Key words: teaching, e-learning tools, education, motivation, pedagogical action.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2013 р.

Прийнято до друку 27.06.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Лобода С. М.

УДК 811.111:378:371

Г. З. Цирікашвілі

**РОЗВИТОК АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ
ПРИ НАВЧАННІ ГРАМАТИКИ**

Процеси глобалізації, а також розширення міжнародних зв'язків потребують більш уважного ставлення світової спільноти до національної культури кожного народу і у зв'язку з цим постає питання про міжкультурну комунікацію, яка охоплює всі сфери життя, включаючи освіту. Учбовий процес передбачає постійне спілкування педагога з тим, кого він навчає. Щоб навчити дітей спілкуватися педагогу доводиться долати такі етапи в своїй роботі як: моделювання спілкування, яке має відбутися, організація процесу, керування ним та аналіз результатів і подальше моделювання процесу спілкування. Спілкування – це не передача знань, одна із його задач полягає в тому, щоб викликати інтерес учнів. Використання ефективних педагогічних та

методичних технологій сприяє оптимізації спілкування. Все більшої розповсюдженості набуває використання нових інформаційних технологій. Відомими перевагами мультимедійних програм є: мотиваційний потенціал, інтерактивність і індивідуалізація навчання, вправи у мультимедійних навчаючих програмах мають переважно умовно-комунікативний характер. Тому перед вчителем іноземної мови постає задача – динамічно поєднувати індивідуальну роботу з машинами та живе навчальне спілкування, яке досягається завдяки використанню дійсно мовленнєвих вправ.

Основною практичною метою навчання іноземної мови в школі є формування в учнів іншомовної комунікативної компетенції з тим, щоб учні розуміли і спілкувалися із носіями мови у відповідності до норм і культурних традицій. Міжкультурне спілкування іноземною мовою має лінгвістичний та культурний компоненти. Лінгвістичний компонент включає: знання (лексичних одиниць з національно-культурною семантикою), граматичних структур; різноманітні навички, включаючи граматичні навички коректного вживання культурно-маркованого мовного та мовленнєвого матеріалу в залежності від характеру мовленнєвого акту; уміння використовувати граматичні засоби вираження з соціокультурним компонентом у міжкультурному спілкуванні [5, с. 76]. Таким чином важливими складниками мовної компетенції є: граматична, лексична, фонетична компетенція тощо.

У статті розглядаються питання: функціональної орієнтації процесу формування граматичних навичок (яка передбачає засвоєння граматичної форми разом з функцією) і роль умовно-комунікативних вправ у функціонально-орієнтованому навчальному процесі.

Наша увага зосереджується на граматичній компетенції. Граматична компетенція – це здатність людини до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань та розуміння граматичного оформлення мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок і знань [2, с. 15].

Мова про граматичну компетенцію може йти у тому випадку, коли учні граматично правильно оформлюють свої усні і писемні висловлювання і розуміють граматичне оформлення мовлення носіїв мови. Граматичні навички, граматичні знання і граматична усвідомленість – є основними компонентами граматичної компетенції [2, с. 15]. Граматична навичка – це здатність мовця вибрати граматичну структуру, вибір якої зумовлюється ситуацією спілкування або контекстом. Для граматичних навичок характерними ознаками є їх автоматизованість і те, що вони формуються поетапно. Шатілов С. Ф. виділяє чотири основних етапи роботи над граматичним матеріалом:

- етап презентації граматичного явища,
- етап формування мовленнєвих граматичних навичок засобом їх автоматизації в усному мовленні,
- включення мовленнєвих навичок в різні види мовлення,

– розвиток мовленнєвих вмінь [6, с. 188].

Другий етап вважається дуже важливим тому що з ним пов'язане формування мовленнєвих граматичних навичок і автоматизація граматичних дій що є важливим для формування навички. Це період стандартизації мовленнєвих граматичних дій з метою створення достатньо автоматизованих і стабільних мовленнєвих зв'язків між граматичною формою і її функцією у мовленні. Характерним для цього етапу повинне бути навчальне мовлення з певною організацією мовленнєвого матеріалу і визначеною послідовністю його введення в мовлення, щоб подолати інтерферуючий вплив навичок рідної мови та відсутність мовного середовища. Основним типом вправ, які вважаються ефективними для формування таких мовленнєвих граматичних навичок є умовно-мовленнєві ситуативні вправи [6, с. 192]. Правильна організація граматичного матеріалу має важливе значення для формування граматичних навичок, пов'язаних із вміннями говорити, аудіювати, читати і писати. Для формування граматичної компетенції використовуються рецептивні, рецептивно-репродуктивні, умовно-комунікативні і деякі не комунікативні вправи різних видів [2, с. 21]. Сформованість репродуктивної граматичної навички – одна з передумов функціонування вміння висловлювати свої думки в усній і письмовій формах.

Діючі навчальні програми з іноземних мов передбачають вивчення граматичного матеріалу через функціональний контекст, що узгоджується з комунікативним методом навчання. Цей підхід передбачає встановлення нероздільного зв'язку між значенням, формою і функцією мовної одиниці, що є ключовим принципом діяльності, пов'язаною з її засвоєнням [3, с. 5]. Мовний, мовленнєвий та соціокультурний матеріал треба добирати із урахуванням змісту та цілей навчання і навчання іншомовної діяльності треба проводити через іншомовну діяльність. Відомо, що оптимальними засобами засвоєння навчального змісту є мовні вправи, а мовленнєві вправи дають можливість учням усвідомлювати особливості використання (функції) мовних одиниць у мовленнєвих актах і сприяють формуванню умінь здійснювати спілкування.

Якщо підхід системно-структурний звертає увагу на структуру та значення одиниць, то специфіка функціонального підходу полягає в тому, що об'єкт досліджується з точки зору його функцій, закономірностей його функціонування та зв'язків із оточенням або контекстом. Функціональної орієнтації у процесі засвоєння граматичних явищ дотримуються як зарубіжні, так і вітчизняні вчені такі як: Hammer G. H., Sylvia Chalker, Martinet A., Eastwood John, Бондарко А. В., Колшанский Г. В., Корунець І. В., Карабан В. І., Пассов Є. І., Шатілов С. Ф., Ніколаєва С. Ю., Скляренко Н. К. і багато інших.

Ніколаєва С. Ю. вважає, що принцип функціональності сприяє формуванню в учнів іншомовної комунікативної компетентності і

їхньому особистісному розвитку як суб'єктів освітнього процесу [1, с. 48]. Шатілов С. Ф. відзначає, що основним підходом до організації граматичного матеріалу має стати функціональний з тим, щоб граматичні явища узгоджувалися з лексичними у комунікативних одиницях, обсягом ні менш ніж речення [6, с.179]. Точка зору Пассова Є. І. полягає в тому, що граматична структура має форму, значення і мовленнєву функцію, тобто вживається в мовленні для того, щоб виразити підтвердження, здивування, заперечення, сумніви, уточнення і т.і. [4, с. 18].

В школі вчителі більше уваги приділяють граматичній формі, ніж функції граматичної одиниці і це приводить до того, що форма не асоціюється із функцією. Отже функціональність має бути первинною у засвоєнні граматичної форми і свідомість учнів необхідно направляти на засвоєння саме функції. Установки до вправ мають бути мовленнєво зорієнтованими і націленими на вирішення задач таких як: повідомити, пояснити, схвалити, осудити, переконати тощо. [4, с. 19].

Це особливо стосується активного граматичного мінімуму. Підготовка і використання умовно-комунікативних вправ при навчанні граматики англійської мови є актуальними особливо на етапі активізації нового граматичного матеріалу тому, що виконання умовно-комунікативних вправ сприяє усуненню психологічних бар'єрів, тренує учнів у виборі потрібного мовленнєвого варіанту, що є підготовкою до ситуативної спонтанності мовлення.

Необхідно сформувати граматичну навичку, тобто так засвоїти граматичну структуру, щоб коли учні говорили, вони б думали не про форму передачі думки, а про те, що вони говорять, про зміст висловлювання.

Для того щоб сформувати граматичну навичку необхідно багато разів підряд промовити і почути однотипні фрази із даною граматичною формою. Таким чином граматичну навичку необхідно засвоювати в її мовленнєвій функції.

Наприклад, „Скажіть, що ви будете робити те що і я”.

Вчитель: I shall go to school tomorrow.

Учень: I shall go to school tomorrow too.

Для такої вправи звичайно необхідно шість – вісім схожих фраз.

Наступною вправою може бути така: „Скажи, що ти і завтра (наступного тижня, місяця) будеш це робити”.

Вчитель: I learn new words every day.

Учень: I'll learn new words tomorrow.

Вчитель: I go to school every day.

Учень: I'll go to school tomorrow.

Вчитель: I watch TV every day.

Учень: I'll watch TV tomorrow.

Вчитель: I play computer games every Sunday.

Учень: I'll play computer games next week.

Вчитель: I watch a new film every day.

Учень: I'll watch a new film tomorrow.

Вчитель: I read books every day.

Учень: I'll read books tomorrow.

Вчитель: I work at the computer every day.

Учень: I'll work at the computer tomorrow.

Вчитель: I feed my pet every day.

Учень: I'll feed my pet tomorrow.

Наступна умовно-комунікативна вправа пов'язана із заперечною формою і має таке завдання:

Вчитель: «Скажи, що ти не будеш робити те, що буду робити я»

Вчитель: I'll go to school on Sunday.

Учень: But I shan't go to school on Sunday.

Вчитель: I'll watch TV at 11 p.m.

Учень: But I shan't watch TV at 11 p.m.

Вчитель: I'll work at the computer at 11 p.m.

Учень: But I'll not work at the computer at 11 p.m.

Виконуючи наступну вправу учні розкажуть вам про те, що вони будуть (не будуть) робити в певний час.

At 7 o'clock ...

After breakfast ...

After school ...

At 4 o'clock ...

In the evening ...

Далі вчитель проговорює, наприклад, такі фрази:

Вчитель: Tomorrow we'll have 5 lessons.

We'll have an English lesson on Friday.

We'll speak Ukrainian at the English lesson.

і пропонує виконати умовно-комунікативні вправи, щоб учні підтвердили чи спростували те, що було сказано.

Учні: We'll have 5 lessons tomorrow.

We'll not speak Ukrainian at the English lesson.

Потім можна запропонувати учням відповісти на запитання:

What will you do at 2 o'clock (after school, after dinner, in the evening)?

When will you go to school?

When will you do your lessons?

When will you have dinner?

When will you work at the computer?

Спочатку завдання до вправ доводиться подавати українською мовою, але поступово необхідно вживати тільки англійську мову. Не треба забувати про те, що головним у презентації граматичного матеріалу є показ його функціонування у мовленні (з боку вчителя) і усвідомлення функціональних формальних особливостей граматичної одиниці (з боку учнів) [4, с. 87]. До того ж репліка учня є завжди

вторинною, виконання таких вправ схоже на звичайну розмову, але спеціально організовану.

Особливо актуальним стає використання умовно-комунікативних вправ в початковій школі в умовах імпліцитного вивчення граматичного матеріалу. Ефективною може бути наступна комунікативна вправа, в ході виконання якої учні активно засвоюють форми питальних речень.

Вчитель заходить до класу і говорить: „I've got a cat.”

Прогнозованими можуть бути наступні питання учнів:

What's its name?

How old is it?

Is it big or small?

What colour is it?

How often do you walk it?

How often do you feed it?

Do you play with it?

Do you wash it?

Можливими завданнями можуть бути наступні: спитайте; заперечте мені; висловіть здивування; підтвердить мою думку; зробіть зауваження мовцю; виправте мене; скажіть, що ви чули про це; скажіть, що і ваш друг це робив; ви щось не почули, запитайте ще раз; розпитайте мене; висловіть співчуття і т.і. Особливий інтерес в учнів викликають граматичні ігри такі як: здогадайся, хто це зробив; відгадай, що Коля робив учора.

Таким чином умовно-комунікативні вправи допомагають засвоювати граматичну форму в її мовленнєвій функції, сприяють активному вживанню її в мовленні.

Список використаної літератури

- 1. Ніколаєва С. Ю.** Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи. / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2012. – № 1. – С. 42 – 51.
- 2. Скляренко Н. К.** Методика формування іншомовної граматичної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 2010, №4. – С. 15 – 23.
- 3. Навчальні програми з іноземних мов:** для загальноосвітніх навч. закл. і спец. шкіл із поглибл. вивчення інозем. мов. 1 – 4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 96с.
- 4. Пассов Е. И.** Урок иностранного языка в средней школе. / Е. И. Пассов. – М.: Просвещение, 1988. – 223с.
- 5. Заболотська О. О.** Формування крос- культурної компетенції студентів. / О.О. Заболотська. – Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. №13 (224). Ч.1. 2011. – С. 74 – 85.
- 6. Методика** обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Гез Н. И., Ляховицкий М. В., Миролубов А. А., Фоломкина С. К., Шатилов С. Ф. – М. : Высш. школа, 1982. – 373с.

Цирікашвілі Г. З. Розвиток англомовної компетенції учнів при навчанні граматики.

У статті розглядається значення функціонального підходу і умовно-комунікативних вправ у формуванні англомовної компетенції учнів при навчанні граматики. Поняття граматичної компетенції розглядається як здатність учнів граматично правильно оформлювати свої усні і писемні висловлювання, а також розуміти граматичне оформлення мовлення носіїв мови. Основними компонентами граматичної компетенції є граматичні навички, граматичні знання і граматична усвідомленість. Вивчати граматичний матеріал необхідно через функціональний контекст, а саме через встановлення зв'язку між значенням, формою і функцією граматичної одиниці. Сформованість репродуктивної граматичної навички є однією з передумов функціонування вміння висловлювати свої думки в усній і письмовій формах. Доцільною стає підготовка та використання умовно-комунікативних вправ, які допомагають засвоювати граматичну форму в її мовленнєвій функції і сприяють активному вживанню її в мовленні.

Ключові слова: граматична компетенція, умовно-комунікативні вправи, форма та функція.

Цирікашвили А. З. Развитие англоязычной компетенции учащихся при обучении грамматике

В статье рассматривается роль функционального подхода и условно-коммуникативных упражнений в формировании англоязычной компетенции учащихся при обучении грамматике. Грамматическая компетенция это способность учащихся грамматически правильно оформлять свои устные и письменные высказывания и понимать грамматическое оформление речи носителей языка. Основными компонентами грамматической компетенции являются грамматические навыки, грамматические знания и грамматическая осведомлённость. Изучать грамматический материал необходимо через функциональный контекст, а именно через установление связей между значением, формой и функцией грамматической единицы. Формирование репродуктивного грамматического навыка является одним из условий функционирования умения высказывать свои мысли в устной и письменной форме. Автоматизация грамматических действий является актуальной в процессе формирования речевых грамматических навыков. Целесообразными являются подготовка и использование условно-коммуникативных упражнений, которые помогают усваивать грамматическую форму в её речевой функции и способствуют активному использованию её в речи.

Ключевые слова: грамматическая компетентность, форма и функция, условно-коммуникативные упражнения.

Tsirikashvili A. Z. The Development of the English Language Competence of Pupils While Teaching Grammar

The article considers the role of the functional approach and communicative exercises in the development of the English language competence of students during the process of teaching grammar. Grammar competence is the ability of students to express their oral and written speech correctly from the grammatical point of view and to understand the native speakers. The main items of grammar competence are grammatical competence, knowledge of grammar and consciousness. Functional orientation that is the connection between meaning, form and function of a grammatical structure is very important in teaching and learning grammar. Acquired reproductive grammar habits are very essential in functioning the ability to express the ideas in oral and written forms. It's known that language exercises help to acquire the knowledge of the teaching matter, while speech exercises help students understand the functions of the grammar structures when they speak and assist in the development of speech abilities. Preparation and usage of communicative exercises become actual because they help learn both grammar structure and its function and contribute to its active usage while speaking.

Key words: grammar competence, form and function, communicative exercises.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2013 р.

Прийнято до друку 27.06.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.